

Motion

1975/76: 1772

av fru Hambræus m. fl.
om energiförsörjningen

Denna motion innehåller förslag om 1. utredning om riktlinjer för el-distributionen, 2. tilläggsdirektiv till Utredningen om kommunal energi-planering för att underlätta en i det långa loppet rationell energiförsörjning samt 3. förslag om en ny huvudavdelning inom statens vattenfallsverk för energihushållning.

De riktlinjer för *strukturomvandlingen på eldistributionsområdet* som re-geringen lägger fram (prop. 1975/76:100, bil. 15, s. 150 o. ff) bygger på direktiv som klart visar vartåt bestämmelserna på eldistributionsområdet syftar: ökad koncentration!

En omstrukturering av organisationen för eldistributionen kommer att få genomgripande konsekvenser även för elproduktionens struktur. --- Da-gens struktur inom elproduktionen har i hög grad bestämts av de tekniska och ekonomiska förhållanden som gällt under den nu snart tilländalupna vattenkraftsepoken. En genomgripande omvandling av elproduktionens struktur sätter som nämnts in vid början av 1970-talet med övergången till värmeverk, huvudsakligen atomkraft, för att täcka den huvudsakliga delen av ökningen i elbehovet. --- I likhet med andra stora projekt som innefattar komplicerad ny teknik kräver genomförandet av ett atomkraft-verksprojekt tillämpning av avancerade system för planering och adminis-tration. --- Man kan följaktligen förutse en ytterligare förstärkning av de monopolistiska dragen inom kraftproduktionen. (Riksdagsberättelsen 1972, s. 428 o. ff)

Elutredningens rapport behandlar endast eldistributionen och har inte fun-nit anledning "att behandla produktionsfrågorna och de överläggningar här-om som utredningen har haft med olika intressenter. Utredningen framhåller dock att en lösning av distributionsfrågorna i enlighet med de föreslagna riktlinjerna är väl förenlig med en framtida rationell elproduktion." (Prop. 100, bil. 15, s. 152)

Vad menas med rationell elproduktion?

Hållbart i långa loppet är bara det energiförsörjningssystem som samverkar med naturens resursuppbyggande energiflöden och som tar till vara energi så väl som möjligt. Energiförsörjningssystemet måste i reell mening bygga upp resurser, inte bryta ned. De förnyelsebara energikällorna är i denna mening helt överlägsna.

I stället för att förstärka de monopolistiska dragen i kraftproduktionen, som direktiven räknar med (se citat ovan), skulle detta innebära många mindre kraftproducenter utspridda i landet, ett decentralistiskt energiför-

sörjningssystem. Begreppet "en planmässig elektrifiering", som ellagen vill främja, blir annorlunda med en sådan målsättning än med kärnkraftsutbyggnad.

I direktiven till *Utredningen om kommunal energiplanering* säger industriministern att starka skäl talar för "att en lokal energiplanering omfattande i princip produktion och distribution av alla energislag för alla konsumtionsändamål bör genomföras. En sådan planering bör kunna bli ett betydelsefullt medel för att förbättra hushållningen med energiresurserna. --- Vid energiplaneringen måste kraven på energi för olika användningsområden och valet mellan olika energiformer bedömas i ett sammanhang för att åstadkomma en god energihushållning. --- I energiplan bör anges bl. a. fördelningen i huvuddrag inom kommunen av olika energiformer och hur energitillförseln skall ordnas vare sig produktion inom kommunen eller leveranser utifrån väljs som lösning. --- De sakkunniga bör lägga fram förslag om minimikrav för planernas innehåll i fråga om redovisningen av exempelvis utformningen av distributionsnät och produktionsanläggningar samt energiförbrukning, utbyggnadstidpunkter, kostnader och miljöeffekter. De bör däremot inte sakbehandla frågor om hur planerade utbyggnader skall finansieras eller vem som skall äga och driva dem." (Kommittéberättelse 1976, s. 511). Riksdagen bör begära tilläggsdirektiv till utredningen att beakta vikten av att en kommande energiplanering stimulerar användningen av de förnyelsebara energikällorna. Dessa kan ofta lämpligen utvinnas i liten skala.

Under det senaste året har intresset för små vattenkraftverk ökat kraftigt. Många små dammar är redan byggda. Det pågår arbete för att ta fram prototyper för standardiserade småkraftverk. Det första kan kanske komma i drift mot slutet av detta år. Samtidigt sker på enskilt initiativ upprustning av gamla kvarnar och småkraftverk. Detta arbete stöds genom anslag från industriverket. Andra förnyelsebara energikällor, t. ex. vind, kan ge elektricitet men blir av intresse i större sammanhang bara under förutsättning att sådana kraftverk passar in i det energidistributionssystem som vi bygger upp. Hissar levererar nu elektricitet, när de går nedåt, så att elmätaren "går baklänges". Liknande arrangemang skulle kunna stimulera privatpersoner att investera i små kraftverk som bidrag till sin egen elförsörjning.

Kommunen bör inventera alla möjligheter att ta till vara energi som för närvarande förlösas. Utredningen bör därför få direktiv att ta upp finansieringsfrågan. Utan att kapitalförsörjningsfrågan är ordnad har kommunerna små möjligheter att vara aktiva på området.

Industrin skulle kunna ta bättre till vara det bränsle som ändå används vid processen, t. ex. genom att leverera el från mottrycksanläggningar. Det som nu blir avfall, t. ex. i massaindustrin, och som skapar föroreningsproblem skulle kunna användas bl. a. för elproduktion. Vissa företag behöver tidvis all elektricitet de kan producera men skulle under övrig tid kunna leverera till nätet, under förutsättning att de fick. Man är helt beroende

av att den eldistributör som har koncession inom det område där man verkar köper den ström man kan leverera. Man kan också vara beroende av att råkraftleverantörer inte genom sin prispolitik, avtalsbestämmelser etc. i praktiken hindrar att man producerar den el man skulle kunna. Alla hinder för att energihushålla optimalt måste undanröjas.

Den som har koncession på eldistributionen inom ett område kunde t. ex. ha skyldighet att köpa den el som kan produceras inom området från energikällor som förnyas och den som sparas genom bättre utnyttjande av bränsle i olika industriprocesser. Var för sig kan detta innebära små och oregelbundna energitillskott, men sammantagna i landet skulle de bli av betydelse. Regeringen bör utreda hur riktlinjerna för eldistributionen skulle utformas för att underlätta en sådan hushållning. Målet bör vara en energiförsörjning som samverkar med naturens egna energiflöden, dvs. de processer som hålls i gång av solen. Därmed byggs reella resurser upp på jorden. Det är väsentligt att vår energiplanering, både på riks- och kommunal nivå, underlättar en sådan utveckling, och utredningen om kommunal energiplanering bör få tilläggsdirektiv som garanterar detta.

Den stora fördelen med förnyelsebara energikällor är att de drivs gratis av solen och alltså inte tar slut som t. ex. olja och uran. Vattenkraftsepoken löper aldrig till ända, även om det låter så på industriministern i citatet ovan från direktiven till elutredningen. Vattenkraftverken fortsätter allt framgent att leverera allt billigare elektricitet. Däremot är den stora vattenkraftbyggnadsperioden snart slut. De stora kraftbyggarna söker nya arbetsuppgifter.

Det är viktigt att se energiförsörjningen i ett helhetsperspektiv, där elproduktionen avstäms mot en alltmer förfinad teknik att hushålla med energi. Energin skulle kunna nyttiggöras i betydligt högre grad än nu också med känd teknik. Detta innebär att investeringar i kraftproduktion bör avvägas mot investeringar på energianvändningsområdet. Kan man värma hus och driva industriprocesser med minskad tillförsel av energi utifrån bör investeringar för detta prioriteras framför kraftverksbyggande. Vid en given produktionsvolym har en låg energiomsättning ett egenvärde, genom att man därigenom får mindre miljöstörning. Statens vattenfallsverk har genom sin erfarenhet, sakkunskap och dominerande ställning bland kraftföretagen ett mycket stort inflytande på landets energipolitik. Dess uppgift är elproduktion, och man ser energiförsörjningsproblemet som en fråga om att producera el på det för ett stort företag lämpligaste sättet. Vår energiplanering får därmed en olycklig slagsida. Samhället behöver lika starka förespråkare för energihushållningssidan. Vattenfall borde ha skyldighet att bistå kommunerna när det gäller att hushålla med energi och ta till vara lokala förnyelsebara kraftkällor. Vi föreslår att en ny huvudavdelning inrättas vid statens vattenfallsverk med uppgift att anlägga detta helhetsperspektiv.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställes

1. att riksdagen hos regeringen begär utredning och förslag om riktlinjer för eldistributionen som underlättar tillvaratagandet av lokala kraftkällor, med skyldighet för koncessionsinnehavaren att köpa elektricitet också från små och oregelbundna kraftkällor,
2. att riksdagen hos regeringen begär tilläggsdirektiv till Utredningen om kommunal energiplanering med innebörden att
 - a) planeringen bör underlätta utvecklingen mot en energiförsörjning som huvudsakligen lutar till de förnyelsebara energikällorna samt bättre energiutnyttjande,
 - b) utredningen bör behandla frågan om kapitalförsörjningen i detta sammanhang,
3. att riksdagen hos regeringen begär att en ny huvudavdelning inrättas inom statens vattenfallsverk, med uppgift att anlägga ett helhetsperspektiv på energihushållningen utifrån hushållning och tillvaratagande av lokala förnyelsebara energikällor.

Stockholm den 26 januari 1976

BIRGITTA HAMBRAEUS (c)

INGEGÄRD OSKARSSON (c)

KARL-A. PETERSSON (c)

i Ronneby

PÄR GRANSTEDT (c)

ANNA ELIASSON (c)